

Булгаков Артур Олександрович
*аспірант кафедри історії держави та
права України та зарубіжних країн
Національного університету "Юридична
академія України імені Ярослава Мудрого"*

Вплив земельного кодексу УСРР 1922 року на розвиток природоохоронних норм

Географічне положення України передбачає високу родючість земель, визначаючи основний рід заняття населення, яке вимагає правового регулювання. Україна за довгі століття свого існування накопичила значний досвід регулювання земельних відносин. У ХХ столітті він придбав форму радянського законодавства. Після тяжких років громадянської війни пройшло становлення нового законодавства.

Земельний кодекс УСРР, ухвалений Президією ВУЦВК 29 листопада 1922 року. Він закладає фундамент в розвиток законодавства про раціональне користування та охорону земель. Напрямок якого вказано в перших статтях кодексу, так стаття 1 закріплює "Постановами Всеукраїнських З'їздів Рад Робітничих Селянських та Червоноармійських Депутатів, на підставі виразно виявленої революційної волі робітників та селян, право приватної власності на землю, недра, води та ліси в межах Української Соціалістичної Радянської Республіки скасовано назавжди", а 2 стаття закріплює основу та важливість охорони землі " Всі землі в межах УСРР, в чийому б віданні вони не були, становлять власність Робітничо - Селянської Держави. Також про раціональний підхід до використання земель вказано в статті 19 "За припинення господарювання вважається невикористання "землі землекористувачем для господарчих потреб без уважливих причин протягом не менш як 3 роки зряду.", що говорить про припинення господарювання земельною ділянкою у випадку, якщо землекористувач без уважливих причин не використовує землю для господарчих потреб. Звертаючи увагу на те, що земля без оброблення та догляду за нею буде втрачати свої корисні властивості. Стаття 53 "Земельна громада відповідає перед державою за правильне й доцільне використання земель так розподілених у користування окремими господарствами, як і тих, що ними безпосередньо користується громада. Ця норма акцентує увагу на колективній відповідальності у разі порушення використання земель одного із громади, щоб в першу чергу громада вирішила проблеми доцільного використання наданих земель. Стаття 54 "Коли поодинокі землекористувачі без уважливих причин залишають землю без господарчого використання або здадуть її в оренду, порушивши закон, а також коли землекористувачі ведуть хижацьке господарство, що виснажує землю, то на земельну громаду, сільську раду й земельні органи покладається обов'язок піднести належним чином справу про тимчасове позбавлення таких землекористувачів права користування цими землями. Не менш важлива стаття задля виховування в громадян правильного підходу до раціонального використання земель та забезпечення її від виснажування. На громаду, в цілях використання більшої площі земель,

надається право проведення меліоративних робіт, задля збільшення придатних земель до сільськогосподарського використання, а у випадку невиконання забрати ці землі, так Стаття 56 "Для розвитку сільського господарства своїх членів земельна громада має право:

1) розробляти й запроваджувати до життя заходи до збільшення продуктивності землі й поліпшення якості продукції сільсько-господарчого виробництва і зокрема, встановлювати громадські плодозміни; 2) вживати заходів до найдоцільнішого використання земельної площі, переводячи роботи щодо землевпорядження, меліорації й т. інш..."; Також законодавець не забув про подальший розвиток та індустріалізацію, забудову країни, але ні в якому разі не приносячи шкоду землі, а навпаки економічно правильно її використовувати. Це положення закріплене Ст.151 "З метою попередження неправильного забудування земель, що можуть колись увійти в середину міської межі, міським радам надається право, незалежно від установаження нової міської межі, складати плани та правила «будування земель, що знаходяться поза міською межею. Від дня затвердження їх в установленому порядку та оголошення її населенню — забороняється будувати нові будівлі за винятком тимчасових та легких, а також розшир їх, що порушує ці плани й правила ; постановлені або розширені будови повинні бути розібрані на кошти осіб, що зробили цю будівельну роботу." Продовження розвитку норм про землі, які можна характеризувати як особливо-цінні, вказується в Ст169, де Наркомзем мав право: "...б) утворення земельних фондів спеціального призначення (переселенського, плугового, концесійного, державних заповідників та інш.) та перечислення вгіддів з одного фонду до іншого;"

Таким чином становлення земельного законодавства, хоча мало не комплексний характер до правового регулювання раціонального використання та охорони земель, але в ті роки мали орієнтир на:

1. Доцільність і правильність, раціональність у використанні земельних наділів.
2. Створення певного режиму використання земель такий, за яким експлуатація одної частки не завдасть шкоди іншій.
3. Необхідність як на державному рівні так і на рівні кожного землевласника турботливе використання земель, нагальність в меліорації, удобренні та постійного догляду за нею, виховування громадян.

Також просліджується тенденція встановлення та розвитку основоположних принципів екологічного права, за прикладом сучасних принципів, які виділяє Ю.С. Шемшученко:

1. Системності та комплексності у регулюванні екологічних відносин. Яка спостерігається в прийнятті нових, систематизованих норм в сфері охорони земель та раціонального їх використання, таких як : "Декрет про землю", Земельний кодекс УСРР від 29. 11. 1922 року та інші.
2. Раціонального використання природних ресурсів.
3. Особливої охорони природних територій та об'єктів, що мають підвищену екологічну цінність.